

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

DECRET 68/2018, de 25 de maig, del Consell, pel qual es declara bé d'interés cultural immaterial la tradició musical popular valenciana materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana. [2018/5421]

L'article 49.1.5 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic. Així mateix, l'article 26.2 de Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat, del patrimoni cultural valencià, disposa que la declaració d'un bé d'interés cultural s'ha de fer mitjançant un decret del Consell, a proposta de la conselleria competent en matèria de cultura. Tot això sense perjudici de les competències que l'article 6 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, reserva a l'Administració General de l'Estat.

Així mateix, la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, en l'article 45 disposa que han de ser declarats béns d'interés cultural les activitats, coneixements, els usos i les tècniques que constitueixen les manifestacions més representatives i valuoses de la cultura i el gènere de vida tradicionals del poble valencià. Igualment, poden ser declarats béns d'interés cultural els béns immaterials que són expressions de les tradicions del poble valencià en les seues manifestacions musicals, artístiques, gastronòmiques o d'oci, i en especial aquelles que han sigut objecte de transmissió oral, i les que mantenen i potencien l'ús del valencià.

Mitjançant una resolució de 16 de gener de 2018, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, es va acordar incoar l'expedient per a la declaració com a bé d'interés cultural immaterial a favor de la tradició musical popular valenciana materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana.

En la tramitació de l'expedient s'ha concedit tràmit d'audiència a la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana, Federació Valenciana de Municipis i Províncies i a l'Institut Valencià de la Música, i no consta en l'expedient cap al·legació a l'esmentada protecció patrimonial.

En compliment del que disposa l'article 27 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, en l'expedient consten els informes favorables del Consell Valencià de Cultura, de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, de la Universitat de València, de la Universitat Jaume I de Castelló, de la Universitat d'Alacant i de la Universitat Catòlica de València.

Per tot això, d'acord amb els articles 28.c i 43 de la Llei 5/1983, de la Generalitat, del Consell, i els articles 26 i següents de la Llei 4/1998, del patrimoni cultural valencià, a proposta del conseller d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, i amb la deliberació prèvia del Consell, a la seua reunió del 25 de maig de 2018,

DECRETE

Article primer. Objecte

Es declara bé d'interés cultural immaterial la tradició musical popular valenciana materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana.

Article segon. Descripció del bé i valors

La descripció del bé i els seus valors es fan constar en l'annex d'aquest decret.

Article tercer. Mesures de protecció i salvaguarda

La protecció de la tradició musical popular valenciana materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana com a patrimoni cultural immaterial es concretarà en les mesures següents:

- a) Realitzar labors d'identificació, descripció, investigació, estudi i documentació amb criteris científics.
- b) Incorporar testimonis disponibles a suports materials que garanteixen la seua protecció i preservació.

Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte

DECRETO 68/2018, de 25 de mayo, del Consell, por el que se declara bien de interés cultural inmaterial la tradición musical popular valenciana materializada por las sociedades musicales de la Comunitat Valenciana. [2018/5421]

El artículo 49.1.5 del Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana establece la competencia exclusiva de la Generalitat en materia de patrimonio histórico, artístico, monumental, arquitectónico, arqueológico y científico. Asimismo, el artículo 26.2 de Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, del patrimonio cultural valenciano, dispone que la declaración de un bien de interés cultural se hará mediante decreto del Consell, a propuesta de la conselleria competente en materia de cultura. Todo ello sin perjuicio de las competencias que el artículo 6 de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del patrimonio histórico español, reserva a la Administración General del Estado.

Asimismo, la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, en su artículo 45 dispone que serán declarados bienes de interés cultural las actividades, conocimientos, usos y técnicas que constituyan las manifestaciones más representativas y valiosas de la cultura y los modos de vida tradicionales de los valencianos. Igualmente podrán ser declarados bienes de interés cultural los bienes inmateriales que sean expresiones de las tradiciones del pueblo valenciano en sus manifestaciones musicales, artísticas, gastronómicas o de ocio, y en especial aquellas que han sido objeto de transmisión oral, y las que mantienen y potencian el uso del valenciano.

Mediante resolución de 16 de enero de 2018, de la Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, se acordó tener por incoado expediente para la declaración como bien de interés cultural inmaterial a favor de la tradición musical popular valenciana materializada por las Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana.

En la tramitación del expediente se ha concedido trámite de audiencia a la Federación de Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana, Federación Valenciana de Municipios y Provincias y al Instituto Valenciano de la Música, no constando en el expediente ninguna alegación a la citada protección patrimonial.

En cumplimiento de lo dispuesto en el artículo 27 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, constan en el expediente los informes favorables del Consell Valencià de Cultura, de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos, de la Universitat Jaume I de Castellón, de la Universitat de València, de la Universidad de Alicante y de la Universidad Católica de València.

Por todo ello, de acuerdo con los artículos 28.c y 43 de la ley 5/1983, de la Generalitat, del Consell, y los artículos 26 y siguientes de la Ley 4/1998, del patrimonio cultural valenciano, a propuesta del conseller de Educación Investigación, Cultura y Deporte, y previa deliberación del Consell, en su reunión del 18 de mayo de 2018,

DECRETO

Artículo primero. Objeto

Se declara bien de interés cultural inmaterial la tradición musical popular valenciana materializada por las sociedades musicales de la Comunitat Valenciana.

Artículo segundo. Descripción del bien y valores

La descripción del bien y sus valores, se hacen constar en el anexo de este decreto.

Artículo tercero. Medidas de protección y salvaguarda

La protección de la tradición musical popular valenciana materializada por las sociedades musicales de la Comunitat Valenciana como patrimonio cultural inmaterial se concretará en las siguientes medidas:

- a) Realizar labores de identificación, descripció, investigació, estudi i documentació amb criteris científics.
- b) Incorporar los testimonios disponibles a soportes materiales que garantizan su protección y preservación.

c) Vetlar pel normal desenvolupament i la pervivència d'aquesta manifestació cultural, així com tutelar la conservació dels seus valors tradicionals i la seua transmissió a les generacions futures.

Qualsevol canvi que excedisca el normal desenvolupament dels elements que formen aquesta manifestació cultural haurà de comunicar-se a la direcció general competent en matèria de patrimoni cultural, perquè, si és el cas, emeta l'autorització administrativa i la consegüent modificació d'aquesta declaració.

Les accions de salvaguarda que es projecten hauran de tindre en compte, de manera molt especial els riscos de desvirtuació que podrien derivar-se del turisme massiu, així com la necessitat de valorar i protegir adequadament els oficis tradicionals associats a aquesta manifestació.

La gestió del bé l'ostentaran totes les societats musicals valencianes, les quals decidiran sobre aspectes materials i immaterials, així com el desenvolupament dels actes de la festivitat anual.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera. Publicació i inscripció

Aquest decret es publicarà en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* i en el *Boletín Oficial del Estado*, i la declaració s'inscriurà en la Secció Primera de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià, i es comunicarà, així mateix, al Registre General de Béns d'Interès Cultural del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

Segona. Incidència pressupostària

La implementació i desenvolupament d'aquest decret no podrà tindre cap incidència en la dotació dels capítols de despesa assignada a la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, i en tot cas haurà de ser atès amb els mitjans personals i materials de la conselleria competent per raó de la matèria.

Tercera. Recursos

Contra aquest acte, que esgota la via administrativa, les persones interessades podran interposar recurs contenciós administratiu en el termini de dos mesos, a comptar des de l'endemà de la seua publicació, davant de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, d'acord amb el que estableixen els articles 10.1.a i 46.1 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa, o potestativament, recurs de reposició davant d'aquest mateix òrgan, en el termini d'un mes, computat en els termes ja esmentats, de conformitat amb el que disposen els articles 123 i 124 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, sense perjudi que les persones interessades puguin interposar qualsevol altre que estimen procedent.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA

Única. Ordre 1/2011, de 12 de juliol, de Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Es deixa sense efecte l'Ordre 1/2011, de 12 de juliol, de Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es declara bé immaterial de rellevància local la tradició musical popular valenciana, materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana, i consegüentment l'eficàcia de la comissió consultiva constituïda per l'esmentada ordre. De la mateixa manera, es procedeix a l'arxivament de les pretensions presentades aïlladament fins ara en les quals se sol·licita la declaració individualitzada de bé d'interès cultural.

DISPOSICIÓ FINAL

Única. Entrada en vigor

Aquest decret tindrà eficàcia l'endemà de la publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

València, 25 de maig de 2018

El president de la Generalitat,
XIMO PUIG I FERRER

El conseller d'Educació, Investigació, Cultura i Esport,
VICENT MARZÀ IBÁÑEZ

c) Velar por el normal desarrollo y la pervivencia de esta manifestación cultural, así como tutelar la conservación de sus valores tradicionales y su transmisión a las generaciones futuras.

Cualquier cambio que exceda el normal desarrollo de los elementos que forman esta manifestación cultural deberá comunicarse a la dirección general competente en materia de patrimonio cultural para, en su caso, su autorización administrativa y consiguiente modificación de esta declaración.

Las acciones de salvaguardia que se proyecten deberán tener en cuenta, de manera muy especial, los riesgos de desvirtuación que podrían derivarse del turismo masivo, así como la necesidad de valorar y proteger adecuadamente los oficios tradicionales asociados a esta manifestación.

La gestión del bien la ostentarán todas las sociedades musicales de la Comunitat Valenciana, las cuales decidirán sobre aspectos materiales e inmateriales, así como el desarrollo de los actos de la festividad anual.

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera. Publicación e inscripción

Este decreto se publicará en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* y en el *Boletín Oficial del Estado*, y la declaración se inscribirá en la sección primera del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano comunicándose, asimismo, al Registro General de Bienes de Interés Cultural del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Segunda. Incidencia presupuestaria

La implementación y desarrollo de este decreto no podrá tener incidencia alguna en la dotación de los capítulos de gasto asignada a la conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, y en todo caso deberá ser atendido con los medios personales y materiales de la conselleria competente por razón de la materia.

Tercera. Recursos

Contra este acto, que agota la vía administrativa, las personas interesadas podrán interponer recurso contencioso-administrativo en el plazo de dos meses, a contar desde el siguiente al de su publicación, ante la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de la Comunitat Valenciana, de acuerdo con lo establecido en los artículos 10.1.a y 46.1 de la Ley 29/1998, de 13 de julio, reguladora de la jurisdicción contencioso-administrativa, o potestativamente, recurso de reposición ante este mismo órgano, en el plazo de un mes, computado en los términos ya referidos, de conformidad con lo dispuesto en los artículos 123 y 124 de la Ley 39/2015, de 1 de octubre, del procedimiento administrativo común de las administraciones públicas, sin perjuicio de que las personas interesadas puedan interponer cualquier otro que estimen procedente.

DISPOSICIÓN DEROGATORIA

Única. Orden 1/2011, de 12 de julio, de Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte

Se deja sin efecto la Orden 1/2011, de 12 de julio, de Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, por la que se declara bien inmateriales de relevancia local la tradición musical popular valenciana, materializada por las sociedades musicales de la Comunitat Valenciana, y consecuentemente la eficacia de la Comisión Consultiva constituída por la mencionada orden. Del mismo modo, se procede al archivo de las pretensiones presentadas aïlladamente hasta la fecha solicitando la declaración individualizada de bien de interés cultural.

DISPOSICIÓN FINAL

Única. Entrada en vigor

Este decreto tendrá eficacia el día siguiente a su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

València, 25 de mayo de 2018

El president de la Generalitat,
XIMO PUIG I FERRER

El conseller de Educación, Investigación, Cultura y Deporte,
VICENT MARZÀ IBÁÑEZ

ANNEX

1. *Exposició de motius*

Les societats musicals valencianes han sigut i són un dels principals agents de conservació i potenciació del patrimoni cultural valencià gràcies a les tasques de protecció, difusió, foment i promoció de les tradicions musicals i artístiques valencianes que han realitzat al llarg de la seua història. Declarades per la Universitat de València com el principal agent cultural del nostre territori, les societats musicals valencianes constitueixen un extraordinari fenomen associatiu present en tot el territori i el principal agent de contacte entre els diferents estrats de la societat. Aquest fet és un dels trets característics més peculiars i diferenciadors de la Comunitat Valenciana al mateix temps que esdevé un singular element vertebrador del territori.

El fenomen de les societats musicals és fonamentalment associatiu. Requereix la unió social espontània i organitzada al voltant de la música. Una unió democràtica, oberta a tota la població, amb vocació de transmissió i salvaguarda de la pròpia cultura i les nostres formes de ser i de fer. L'esperit d'aquestes societats musicals ha romàs, en el fons, amb la mateixa essència des de l'origen de les primeres bandes ja fa més de dos-cents anys: la passió per l'ensenyament i la pràctica de la música, la transmissió cultural, la creació d'un espai de convivència i la creació d'un espai d'oci i realització personal.

Les societats musicals són una mostra de promoció de la diversitat cultural del nostre territori. Cada societat musical està formada per persones en les quals la diversitat de llengües, cultures i nacionalitats és cada vegada més evident. La música fa de paper aglutinador i alhora transmissor de la cultura pròpia als nous nadius, els quals enriqueixen el mateix patrimoni. Es tracta d'un fenomen en continuat creixement, actiu; un recurs tangible amb un alt valor com a dinamitzador sociocultural i cohesionador social.

El cas valencià és únic en el món, fruit de la convivència entre diferents generacions que s'ha produït al si de les societats musicals, la transmissió de coneixements i el gran sentit de comunitat i pertinença a un col·lectiu.

2. *Salvaguarda*

2.1. Transmissió: tal com declara la Convenció de París sobre patrimoni immaterial de la UNESCO (2003), es duen a terme mesures com la identificació, la documentació, la investigació, la preservació, la protecció, la promoció, la valoració, la transmissió –sobretot a través de l'ensenyament oficial i no oficial– i la revitalització d'aquest patrimoni en els seus diferents aspectes.

Les societats musicals s'arrelen amb força al municipi com a estructura de dinamització i cohesió social i de representació col·lectiva. En primer lloc perquè creen un vincle relacional i interactiu que integra els components de l'entitat musical amb els habitants de la població. En segon lloc, perquè ofereixen al municipi un servei com a agrupació musical i com a centre educatiu. I finalment, perquè generen en el si de la societat un sentiment identitari, de pertinença al grup. Tots aquests factors comporten un relleu generacional en la formació de nous músics que permeten la seua transmissió, promoció, valoració i continuïtat, mesures indicades per a la salvaguarda d'un bé immaterial abans esmentades.

I a més d'aquestes mesures, cal afegir també que des de les societats musicals s'estan duent a terme projectes d'investigació i documentació sobre la tradició musical popular de la Comunitat Valenciana en diferents àmbits (arxivístic, història i evolució, indumentària...) articulats des de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana.

2.2. Viabilitat i riscos: la permanència del patrimoni musical valencià, materialitzat per les societats musicals, depèn tant de factors externs com interns. Quant als factors interns, trobem amenaces de caire social; ja que en un espai de convivència sempre poden haver-hi tensions; manca d'estímul, desmotivació, etc.

Quant als factors externs, observem en primer lloc els aspectes de caire econòmic i les obligacions fiscals a les quals estan sotmeses les organitzacions sense ànim de lucre. Aquests poden dificultar la permanència de les societats musicals i les exposen al risc de la desaparició.

ANEXO

1. *Exposición de motivos*

Las sociedades musicales valencianas han sido y son uno de los principales agentes de conservación y potenciación del patrimonio cultural valenciano gracias a las tareas de protección, difusión, fomento y promoción de las tradiciones musicales y artísticas valencianas que han realizado a lo largo de su historia. Declaradas por la Universitat de València como el principal agente cultural de nuestro territorio, las sociedades musicales valencianas conforman un extraordinario fenómeno asociativo presente en todo el territorio y el principal agente de contacto entre los diferentes estratos de la sociedad. Este hecho lo convierte en uno de los rasgos característicos más peculiares y diferenciadores de la Comunitat Valenciana al tiempo que acontece en un singular elemento vertebrador del territorio.

El fenómeno de las sociedades musicales es fundamentalmente asociativo. Este requiere de la unión social espontánea y organizada alrededor de la música. Una unión democrática, abierta a toda la población, con vocación de transmisión y salvaguarda de la propia cultura y nuestras formas de ser y de hacer. El espíritu de estas sociedades musicales ha permanecido, en el fondo, con la misma esencia desde el origen de las primeras bandas ya hace más de doscientos años: la pasión por la enseñanza y la práctica de la música, la transmisión cultural, la creación de un espacio de convivencia y la creación de un espacio de ocio y realización personal.

Las sociedades musicales son una muestra de promoción de la diversidad cultural de nuestro territorio. Cada sociedad musical está compuesta por personas donde la diversidad de lenguas, culturas y nacionalidades es cada vez más evidente. La música hace de papel aglutinador y a la vez transmisor de la cultura propia a los recién llegados, los cuales enriquecen el propio patrimonio. Se trata, de un fenómeno en continuo crecimiento, activo; un recurso tangible con un alto valor como dinamizador sociocultural y cohesionador social.

El caso valenciano es único en el mundo, fruto de la convivencia entre distintas generaciones que se ha dado lugar al si de las sociedades musicales, la transmisión de conocimientos y el gran sentido de comunidad y pertenencia a un colectivo.

2. *Salvaguarda*

2.1. Transmisión: así como declara la Convención de París sobre patrimonio inmaterial de la UNESCO (2003), se llevan a cabo medidas como la identificación, la documentación, la investigación, la preservación, la protección, la promoción, la valoración, la transmisión –sobre todo a través de la enseñanza oficial y no oficial– y la revitalización de este patrimonio en sus diferentes aspectos.

Las sociedades musicales se arraigan con fuerza al municipio como estructura de dinamización y cohesión social y de representación colectiva. En primer lugar porque crean un vínculo relacional e interactivo que integra los componentes de la entidad musical con los habitantes de la población. En segundo lugar, porque ofrecen al municipio un servicio como agrupación musical y como centro educativo. Y por último, porque generan en el seno de la sociedad un sentimiento identitario, de pertenencia al grupo. Todos estos factores comportan un relevo generacional en la formación de nuevos músicos que permiten su transmisión, promoción, valoración y continuidad, medidas indicadas para la salvaguarda de un bien inmaterial antes citadas.

Y además de estas medidas, hay que añadir también que desde las sociedades musicales se están llevando a cabo proyectos de investigación y documentación sobre la tradición musical popular de la Comunitat Valenciana en diferentes ámbitos (archivística, historia y evolución, indumentaria...) articulados desde la Federación de Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana.

2.2. Viabilidad y riesgos: la permanencia del patrimonio musical valenciano, materializado por las sociedades musicales depende tanto de factores externos como internos. En cuanto a factores internos encontramos amenazas de cariz social; puesto que en un espacio de convivencia siempre pueden haber tensiones; carencia de estímulos, desmotivación, etc.

En cuanto a factores externos observamos en primer lugar los aspectos de cariz económico y las obligaciones fiscales a las cuales están sometidas las organizaciones sin ánimo de lucro. Estos pueden dificultar la permanencia de las sociedades musicales y las exponen al riesgo de la

Les associacions es mantenen principalment mitjançant les quotes de les persones associades i la prestació de serveis. Podem afirmar, per tant, que les societats musicals, malgrat ser entitats sense ànim de lucre, realitzen activitats dirigides a la ciutadania de forma general i són el principal agent dinamitzador i promotor del patrimoni musical valencià; i aquestes activitats tenen majoritàriament un finançament privat.

Així mateix, una altra amenaça que comparteix amb la resta d'expressions culturals és la globalització i l'homogeneïtzació de la cultura. Són les diferents expressions culturals les responsables de la diversitat i aquelles que donen la identitat i personalitat a un poble. L'homogeneïtzació de la cultura per les diferents tecnologies pot provocar la pèrdua d'algunes pràctiques culturals, i d'aquestes, la tradició musical valenciana.

2.3. Mesures de salvaguarda preses pel col·lectiu: la principal mesura de salvaguarda que s'ha dut a terme en el col·lectiu ha sigut la creació, existència i les activitats dutes a terme des de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana. D'altra banda, la Federació ha sigut la promotora d'altres mesures de salvaguarda com són la potenciació i millora de les diferents tipologies d'escoles de música que depenen de cada societat musical, la promoció de la declaració de les societats musicals valencianes com a bé de rellevància local, la realització de diferents projectes orientats a la difusió del patrimoni musical de la comunitat tant en el nivell autonòmic com en el nivell nacional i internacional, la promoció d'estudis sobre l'impacte econòmic de les societats musicals, la creació d'un centre d'estudis, així com la realització de projectes de recuperació d'arxius, i d'intercanvis, entre altres.

3. Dades sobre el bé objecte de declaració

3.1. Denominació: tradició musical popular valenciana materialitzada per les societats musicals de la Comunitat Valenciana.

La tradició musical popular de la Comunitat Valenciana ha sigut i està materialitzada principalment per les societats musicals. Aquestes són entitats de caràcter privat, sense ànim de lucre, amb una massa social, constituïdes legalment i inscrites en un registre públic; sobiranes en el seu govern i gestió. Són organitzacions complexes relacionades amb la societat pròxima en què es desenvolupen i amb la qual col·laboren estretament, amb una escola de música que garanteix la sostenibilitat del projecte musical propi.

3.2. Definició de l'àmbit geogràfic i temporal: la territorialització del fenomen de les societats musicals cobreix pràcticament tot el territori de la Comunitat Valenciana. De fet, és un dels escassos exemples d'èxit de projecte social que no solament perdura en el temps, sinó que està en constant creixement. Tal vegada, l'únic moviment social unitari en tot el territori valencià, considerat pel Consell com a tret identitari del poble valencià. Actualment hi ha 547 societats musicals federades, amb 278 escoles de música i 269 escoles d'educands.

La Comunitat Valenciana té la quantitat més gran de societats musicals d'Espanya i és, de fet, un model a seguir internacionalment. Aquestes, participen en diferents manifestacions culturals i celebracions de tot tipus al llarg de l'any. A més, l'activitat en les escoles de música es produeix de forma periòdica, seguint el calendari escolar.

3.3. Actores: actualment, les societats musicals estan constituïdes per músics, socis i persones simpatitzants o relacionades amb la societat. Aquestes han sigut i estan gestionades íntegrament per persones voluntàries que ocupen càrrecs directius i que estan encarregats de la gestió de cada entitat. Excepte la direcció de les unitats artístiques i el professorat de les escoles de música, únics càrrecs professionalitzats i remunerats del col·lectiu, la resta de la massa social que conforma la societat són persones aficionades i realitzen les seues tasques de forma voluntària.

Els vertaders agents culturals són els músics, normalment iniciats en el món de la música a la seu de cada societat musical en les diferents tipologies d'escoles de música. La gran majoria de músics reben la seua formació completa en aquests centres i una part d'ells continuarà la seua formació professional en els conservatoris.

Les músiques i els músics *amateurs* compaginen la seua formació amb els seus estudis o treball. Per això tenen tanta importància les societats musicals com a centres oberts capaços de donar resposta a les

desaparició. Las asociaciones se mantienen principalmente mediante las cuotas de las personas asociadas y la prestación de servicios. Podemos afirmar por tanto, que las sociedades musicales, a pesar de ser entidades sin ánimo de lucro, realizan actividades dirigidas a la ciudadanía de forma general y son el principal agente dinamizador y promotor del patrimonio musical valenciano; y estas actividades tienen mayoritariamente una financiación privada.

Asimismo, otra amenaza que comparte con el resto de expresiones culturales es la globalización y la homogeneización de la cultura. Son las diferentes expresiones culturales las responsables de la diversidad y aquellas que dan la identidad y personalidad a un pueblo. La homogeneización de la cultura por las diferentes tecnologías pueden provocar la pérdida de algunas prácticas culturales, y de entre ellas, la tradición musical valenciana.

2.3. Medidas de salvaguarda tomadas por el colectivo: la principal medida de salvaguarda que se ha llevado a cabo en el colectivo ha sido la creación, existencia y las actividades llevadas a cabo desde la Federación de Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana. A su vez esta, ha sido la promotora de otras medidas de salvaguarda como son la potenciación y mejora de las diferentes tipologías de escuelas de música que dependen de cada sociedad musical, la promoción de la declaración de las sociedades musicales valencianas como Bien de Relevancia Local, la realización de diferentes proyectos orientados a la difusión del patrimonio musical de la comunidad tanto a nivel autonómico como nivel nacional e internacional, la promoción de estudios sobre el impacto económico de las sociedades musicales, creación de un centro de estudios, así como la realización de proyectos de recuperación de archivos, y de intercambios, de entre otras.

3. Datos sobre el bien objeto de declaración

3.1. Denominación: tradición musical popular valenciana materializada por las Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana.

La tradición musical popular de la Comunitat Valenciana ha sido y está materializada principalmente por las sociedades musicales. Estas son entidades de carácter privado, sin ánimo de lucro, con una masa social, constituidas legalmente e inscritas en un registro público; soberanas en su gobierno y gestión. Son organizaciones complejas relacionadas con la sociedad cercana donde se desarrollan y con la cual colaboran estrechamente, con una escuela de música que garantiza la sostenibilidad del proyecto musical propio.

3.2. Definición del ámbito geográfico y temporal: la territorialización del fenómeno de las sociedades musicales cubre prácticamente todo el territorio de la Comunitat Valenciana. De hecho, es uno de los escasos ejemplos de éxito en cuanto a proyecto social que no solo perdura en el tiempo, sino que está en constante crecimiento. Tal vez, el único movimiento social unitario en todo el territorio valenciano, considerado por el Consell como rasgo identitario del pueblo valenciano. Actualmente hay 547 sociedades musicales federadas, con 278 escuelas de música y 269 escuelas de educands.

La Comunitat Valenciana posee el mayor número de sociedades musicales de España y es de hecho, un modelo a seguir internacionalmente. Estas, participan en diferentes manifestaciones culturales y celebraciones de toda índole a lo largo del año. Además, la actividad en las escuelas de música es de forma periódica siguiendo el calendario escolar.

3.3. Actores: actualmente, las sociedades musicales están constituídas por músicos, socios y personas simpatizantes o relacionadas con la sociedad. Estas han sido y están gestionadas íntegramente por personas voluntarias que ocupan cargos directivos y que están encargados de la gestión de cada entidad. Salvo la Dirección de las unidades artísticas y el profesorado de las escuelas de música, únicos cargos profesionalizados y remunerados del colectivo, el resto de la masa social que conforma la sociedad son personas aficionadas y realizan sus tareas de forma voluntaria.

Los verdaderos agentes culturales son los músicos, normalmente iniciados en el mundo de la música a la sede de cada sociedad musical en las diferentes tipologías de escuelas de música. La gran mayoría de músicos reciben su formación completa en estos centros y una parte ellos continuarán su formación profesional en los conservatorios.

Las músicas y músicos *amateurs* compaginan su formación con sus estudios o trabajo. De ahí la importancia de las sociedades musicales como centros abiertos capaces de dar respuesta a las diferentes

diferents demandes culturals dels valencians adaptant-se a les necessitats de cada persona.

3.4. Descripció del bé a protegir

3.4.1 Història: les bandes de música que van aparèixer en les diferents localitats estaven integrades en un primer moment per persones que es dedicaven a l'agricultura i l'artesanía. Persones aficionades que, després de realitzar les tasques del camp, passaven el temps d'esbarjo en l'assaig i s'organitzaven per a fer concerts en diumenges i festius.

Diverses obres comparen el naixement de les primeres bandes de música amb les que van aparèixer a França i consideren aquesta creació, associada a casinos i centres recreatius, un fenomen contemporani propi d'una societat liberal.

Les bandes de música van arrelar en el nostre territori gràcies a la idiosincràsia del poble valencià. Un poble mediterrani amb bon clima que afavoreix el caràcter festiu de la seua gent, acostumat a la realització de revetles i serenates en places i carrers, i que va impulsar la necessitat de la música en la vida quotidiana. Per això tradicionalment s'ha conegut aquest moviment associatiu com un moviment principalment bandístic, per ser la banda la unitat artística primigènia, al voltant de la qual es va configurar cada societat musical.

3.4.2 Evolució de l'activitat cultural, social, musical i educativa de les societats musicals: les bandes de música han participat des de la seua aparició en actes cívics, religiosos, lúdics, militars, polítics i festius. Cal destacar el vincle establert entre les bandes de música i les associacions festives. Les dues destaquen pel seu caràcter tradicional, la dedicació a l'oci i el marcat tret identitari que generen. Aquesta vinculació ha provocat que s'haja originat tot un estil de música tradicional valenciana per a banda.

Al marge d'aquestes activitats, les bandes de música, més enllà de participar en les festes tradicionals del territori com els Moros i Cristians, Falles, Fogueres, Magdalena, Corpus, etc., sempre han realitzat un altre tipus d'actuacions artístiques com concerts, revetles i audicions.

Les primeres bandes de música, que després van passar a ser societats musicals, van crear en les localitats d'origen uns espais de participació social universal on hi havia l'oportunitat de satisfer les necessitats humanes de sociabilitat i cultiu de l'art i la cultura. La cultura, espai tradicionalment reservat a les elits d'aquell moment, va estar a l'abast de totes les persones a la nostra terra gràcies a la tasca realitzada des de les bandes de música.

3.4.2.1 Repertori musical: el repertori de les primeres bandes es caracteritzava per la seua diversitat. Comprenia des de les peces més populars de l'època relacionades amb la música escènica, transcripcions per a banda de música lírica i, en menor mesura, obres compostes especialment per a banda.

No és fins a la segona meitat del segle XX quan les obres compostes expressament per a banda comencen a ser el seu repertori habitual. Això fou possible gràcies a la tasca creativa de destacats compositors i compositores valencians que van desenvolupar una important producció dirigida expressament a la banda.

3.4.2.2 Activitat educativa: des dels seus orígens, les societats musicals han sigut les responsables de crear les estructures necessàries per a nodrir d'intèrprets la pròpia banda. Les escoles de música actuals són, sense cap dubte, les hereves directes de les anomenades acadèmies de les bandes del segle passat. Cal buscar l'origen d'aquest tipus de formació en el segle XIX, moment en el qual les transformacions socials, polítiques i econòmiques van desembocar en una socialització de la cultura que va beneficiar les classes socials més senzilles. La música es va convertir en un objectiu de culte i veneració al qual totes les persones podien arribar per mitjà de les corals i les bandes de música.

Les acadèmies, els primers centres educatius musicals de les bandes, van ser denominades així segurament per la seua relació amb els orígens militars. Es tractava d'estructures simples en les quals, moltes vegades, les persones amb més experiència eren les que ensenyaven de forma vivencial i pràctica els més novells, totes dirigides pel director o directora, que en molts casos era un membre més i que, en algunes ocasions, es tractava de professionals, generalment un exmilitar.

Des d'una perspectiva social, va ser molt important l'existència d'aquests centres d'aprenentatge pel fet que va permetre que els habitants de molts pobles sense possibilitats arribaren a la música. Les aca-

demandas culturales de los valencianos adaptándose a las necesidades de cada persona.

3.4. Descripción del bien a proteger

3.4.1 Historia: las bandas de música que aparecieron en las diferentes localidades estaban integradas en un primer momento por personas que se dedicaban a la agricultura y a la artesanía. Personas aficionadas que después de llevar a cabo las tareas del campo, pasaban el tiempo de recreo al ensayo y se organizaban para realizar conciertos en domingos y festivos.

Se compara en diversas obras, el nacimiento de las primeras bandas de música con aquellas que aparecieron en Francia y consideran esta creación asociada a casinos y centros recreativos, un fenómeno contemporáneo propio de una sociedad liberal.

Las bandas de música arraigaron en nuestro territorio gracias a la idiosincrasia del pueblo valenciano. Un pueblo mediterráneo con buen clima que favorece el carácter festivo de su gente, acostumbrado a la realización de verbenas y serenatas en plazas y calles que impulsó la necesidad de la música en la vida cotidiana. Es por ésto, que tradicionalmente se ha conocido este movimiento asociativo como un movimiento principalmente bandístico, para ser la banda, la unidad artística primigenia, alrededor de la cual se configuró cada sociedad musical.

3.4.2 Evolución de la actividad cultural, social, musical y educativa de las sociedades musicales: las bandas de música han participado desde su aparición en actos cívicos, religiosos, lúdicos, militares, políticos y festivos. Hay que destacar el vínculo establecido entre las bandas de música y las asociaciones festivas. Ambas destacan por su carácter tradicional, su dedicación al ocio y el marcado rasgo identitario que generan. Esta vinculación provocó que se haya originado todo un estilo de música tradicional valenciana para banda.

Al margen de estas actividades, las bandas de música, más allá de participar en las fiestas tradicionales del territorio como los Moros y Cristianos, Fallas, Hogueras, Magdalena, Corpus, etc., siempre han realizado otro tipo de actuaciones artísticas como conciertos, verbenas y audiciones.

Las primeras bandas de música, que más adelante pasaron a ser sociedades musicales, crearon en las localidades de origen unos espacios de participación social universal donde existía la oportunidad de satisfacer las necesidades humanas de sociabilidad y cultivo del arte y la cultura. La cultura, espacio tradicionalmente reservado a las élites de aquel momento, estuvo al alcance de todas las personas a nuestra tierra gracias a la tarea realizada desde las bandas de música.

3.4.2.1 Repertorio musical: el repertorio de las primeras bandes se caracterizaba por su propia diversidad. Éste alcanzaba desde las piezas más populares de la época relacionadas con la música escènica, transcripciones para banda de música lírica y, en menor medida, obras compuestas especialmente para banda.

No es hasta la segunda mitad del siglo XX cuando las obras compostas expresamente para banda empiezan a ser su repertorio habitual. Este hecho es posible gracias a la tarea creativa de destacados compositores y compositoras valencianos que desarrollaron una importante producción dirigida expresamente para la banda.

3.4.2.2 Actividad educativa: desde sus orígenes, las sociedades musicales han sido las responsables de crear las estructuras necesarias para nutrir de intérpretes la propia banda. Las escuelas de música actuales son, sin lugar a dudas, las herederas directas de las llamadas academias de las bandes del siglo pasado. El origen de este tipo de formación hay que buscarlo en el siglo XIX, momento en el cual las transformaciones sociales, políticas y económicas desembocaron en una socialización de la cultura que benefició las clases sociales más sencillas. La música se convirtió en un objetivo de culto y veneración al que todas las personas podían llegar por medio de las corales y las bandes de música.

Las academias, los primeros centros educativos musicales de las bandes, fueron denominadas así seguramente por su relación con los orígenes militares. Se trataba de estructuras simples donde muchas veces eran las personas con más experiencia las que enseñaban de forma vivencial y pràctica a las más noveles, todas dirigidas por el director o directora, que en muchos casos era un miembro más y que, en algunas ocasiones se trataba de profesionales, generalmente exmilitar.

Desde una perspectiva social fue muy importante la existencia de estos centros de aprendizaje, por el hecho que permitió que los habitantes de muchos pueblos sin posibilidades llegaran a la música. Las aca-

dèries de les bandes de música es van convertir en centres de formació que, a la seua manera, col·laboraven i competien amb els conservatoris de les ciutats i amb les classes particulars que rebien els fills i les filles de la burgesia.

A poc a poc, el terme acadèmia va anar donant pas al d'escola d'educands, denominació que ja mostra l'avanç del temps i l'inici d'un marcat caràcter educatiu. Des de 1994, aquestes escoles d'educands van començar a estar inscrites en el Registre de Centres Docents de la Comunitat Valenciana, i passaren a denominar-se escoles de música.

3.4.3 Entramat associatiu: la seua aparició al llarg del segle XIX està lligada a centres religiosos, instructius, recreatius, casinos, institucions de caràcter militar, etc., i en altres ocasions, a iniciatives personals d'entusiastes de la música, persones il·lustrades, veïnat distingit, iniciatives de mecenatge o protectorat de l'art, etc.

Aquestes agrupacions van crear en les seues localitats d'origen uns espais de participació social on, després de les dures jornades de treball de l'època, en el camp o en la indústria, hi havia l'oportunitat de satisfer les necessitats humanes de sociabilitat i cultiu de l'art i la cultura.

La Llei d'associacions espanyola de 1887 va propiciar un auge en l'associacionisme i des del punt de vista associacionista i sociològic, les primitives formacions bandístiques experimentaren un canvi per la necessitat de ser espais socioculturals, on s'intercanviaven idees i es potenciava l'ensenyament musical. Tot això dins del fòrum que oferia el començant denominat Musical, on s'unien persones de tota classe social creant convivència al marge d'ideologies i religions.

Les societats musicals valencianes són societats obertes i lliures. En els últims anys han anat adaptant-se als temps sense perdre la seua essència i han esdevingut no solament espais socioculturals, sinó també llocs d'intercanvi d'idees i opinions, incloent-hi persones de tota classe social, cultural i religiosa i esdevenint centres inclusius i elements indispensables per a la cohesió social.

Les bandes de la nostra comunitat han sigut mostra i han participat dels diferents moviments reivindicatius de la igualtat de drets civils entre persones com, per posar un exemple, un dels moviments més important del nostre segle: la incorporació de la dona a la vida pública.

Cada societat musical està gestionada per una directiva formada per persones voluntàries que són les encarregades de planificar, organitzar i realitzar les activitats pertinents. La junta directiva de cada associació es renova democràticament de forma periòdica.

Sense negar la gran tradició bandística de les societats musicals, ni el fet evident que, en la gran majoria, siga la banda de música l'agrupació de més rellevància del seu espectre artístic, recentment (Assemblea de l'FSMCV a Benicàssim, octubre de 2015) es va produir una revisió i actualització de les connotacions de la denominació societat musical, perquè tots puguem referir-nos al terme amb garanties d'enteniment mutu i més possibilitat d'èxit quan es produïsquen les seues aplicacions pràctiques.

Així, es concep com a societats musicals les que compleixen tots aquests requisits:

- Entitats de caràcter privat i amb una massa social adequada i suficient.
- Entitats sense ànim de lucre, amb forma jurídica, constituïdes legalment i inscrites en un registre públic, sobiranes en el seu govern i gestió.
- Entitats relacionades amb la societat pròxima en què es desenvolupen i amb la qual col·laboren estretament.
- Entitats amb una escola de música que garanteix la sostenibilitat del projecte musical.
- Entitats amb, almenys, una agrupació artística de caràcter musical en funcionament.

3.4.4 Protagonisme creixent de les dones: l'entorn de les bandes de música ha sigut tradicionalment masculí, però el protagonisme creixent de les dones és un dels canvis que millor il·lustra el procés d'amplificació i expansió del moviment.

Paral·lelament a les qüestions artístiques, la lluita per la igualtat ha sigut durant dècades una de les línies estratègiques d'anàlisi, reflexió i actuació en l'FSMCV. Ja en el primer congrés, en 1991, es va analitzar el paper de la dona al si de les societats musicals, i així s'ha continuat reflexionant des de llavors, amb la finalitat de fomentar la igualtat i la

dèries de las bandas de música se convirtieron en centros de formación que, a su manera, colaboraban y competían con los conservatorios de las ciudades y con las clases particulares que recibían los hijos e hijas de la burguesía.

Poco a poco, el término de academias fue dando paso al de «escuela de educandos», denominación que ya muestra el avance del tiempo y el inicio de un marcado carácter educativo. Desde 1994, estas escuelas de educandos empezaron a estar inscritas en el Registro de Centros Docentes de la Comunitat Valenciana, pasando a denominarse escuelas de música.

3.4.3 Entramado asociativo: su aparición a lo largo del siglo XIX está ligada a centros religiosos, instructivos, recreativos, casinos, instituciones de carácter militar, etc., y en otras ocasiones a iniciativas personales de entusiastas de la música, personas ilustradas, vecindario distinguido, iniciativas de mecenazgo o protectorado del arte, etc.

Estas agrupaciones crearon en sus localidades de origen unos espacios de participación social donde, después de las duras jornadas de trabajo de la época, en el campo o en la industria, existía la oportunidad de satisfacer las necesidades humanas de sociabilidad y cultivo del arte y la cultura.

La Ley de Asociaciones española de 1887, propició un auge en el asociacionismo y desde el punto de vista asociacionista y sociológico, las primitivas formaciones bandísticas sufrieron un cambio ante la necesidad de ser espacios socioculturales, donde se intercambiaban ideas y se potenciaba la enseñanza musical. Todo esto dentro del foro que ofrecía el comúnmente denominado, Musical, donde se unían gentes de toda clase social, creando convivencia al margen de ideologías y religiones.

Las sociedades musicales valencianas son sociedades abiertas y libres. En los últimos años han ido adaptándose a los tiempos sin perder su esencia y han acontecido no solo espacios socioculturales, sino también lugares de intercambio de ideas y opiniones, incluyendo personas de toda clase social, cultural y religiosa, aconteciendo centros inclusivos y elementos indispensables para la cohesión social.

Las bandas de nuestra comunidad han sido muestra y han participado de los diferentes movimientos reivindicativos de las igualdades de derechos civiles entre personas como puede ser, por poner un ejemplo, uno de los movimientos más importante de nuestro siglo: la incorporación de la mujer en la vida pública.

Cada sociedad musical está gestionada por una directiva formada por personas voluntarias que son las encargadas de planificar, organizar y realizar las actividades pertinentes. La junta directiva de cada asociación se renueva democráticamente de forma periódica.

Sin negar la gran tradición bandística de las sociedades musicales, ni el hecho evidente que, en la gran mayoría de ellas, sea la banda de música la agrupación de mayor relevancia en su espectro artístico, recientemente (Asamblea de la FSMCV en Benicasim, octubre de 2015) se produjo una revisión y actualización de las connotaciones de la denominación sociedad musical, porque todos podamos referirnos al término con garantías de entendimiento mutuo y mayor posibilidad de éxito cuando se produzcan sus aplicaciones prácticas.

Así, se concibe como sociedad musical a quien cumple todos estos requisitos:

- Entidades de carácter privado y con una masa social adecuada y suficiente.
- Entidades sin ánimo de lucro, con forma jurídica, constituidas legalmente e inscritas en un registro público, soberanas a su gobierno y gestión.
- Entidades relacionadas con la sociedad cercana donde se desarrollan y con la cual colaboran estrechamente.
- Entidades con una escuela de música que garantiza la sostenibilidad del proyecto musical.
- Entidades con, al menos, una agrupación artística de carácter musical en funcionamiento.

3.4.4 Protagonismo creciente de las mujeres: el entorno de las bandas de música ha sido tradicionalmente masculino, pero el protagonismo creciente de las mujeres es uno de los cambios que mejor ilustra el proceso de amplificación y expansión del movimiento.

En paralelo a las cuestiones artísticas, la lucha por la igualdad ha sido durante décadas una de las líneas estratégicas de análisis, reflexión y actuación en la FSMCV. Ya en el I Congreso, en 1991, se analizó el papel de la mujer en el seno de las sociedades musicales, y así se ha seguido reflexionando desde entonces, con el fin de fomentar la igual-

presència –tant quantitativament com qualitativament– de les dones a les societats musicals. A més, l'FSMCV va ser la primera entitat valenciana i la quarta de tot l'Estat espanyol a signar voluntàriament la Carta per la Igualtat entre Dones i Homes en les Arts Escèniques per a promoure la igualtat en tot el col·lectiu. La igualtat en l'accés a la formació de plantilles, fins i tot el predomini de dones en determinades franges d'edat, al costat de la presència de les dones en llocs de lideratge és un símptoma d'aquest canvi de paradigma.

Una mostra d'aquest fet és la recent direcció de la Jove Banda Simfònica de l'FSMCV, durant la temporada 2015-2016, per Beatriz Fernández, primera dona directora d'aquesta agrupació; la creació en 2015 de la Banda Simfònica del 8 de Març (coneguda com a Banda de Dones), al costat d'altres mesures com la promoció del talent femení en àrees com la direcció o la composició, la creació de decàlegs d'igualtat per a implementar en totes les societats musicals i, recentment, la modificació dels estatuts de l'FSMCV per a incloure entre els seus fins la promoció i el foment de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

3.4.5 Projectes que du a terme cada societat musical: ser membre d'una societat musical implica una forma de viure i de ser que es plasma en la participació en activitats musicals, festives, socials, educatives i lúdiques per les quals participa activament en la societat i en el seu entorn per a benefici d'un interès general.

Cada societat musical té la seua seu social i en aquesta es desenvolupen activitats de diferents característiques atenent les pròpies particularitats i engloben, generalment, els àmbits següents:

3.4.5.1 Social: les claus de la pervivència d'aquest moviment es troben en la convivència i en la cohesió social. Aquesta cohesió s'aconsegueix perquè al si d'una societat musical trobem persones de diferents edats (intergeneracionalitat), de diferent origen cultural, llengua, nacionalitat i capacitat (inclusió social), de diferent formació cultural i d'entorns professionals diferents. En les societats musicals els músics, la ciutadania, aprenen a conviure amb altres persones, a treballar de forma conjunta per un objectiu comú i a apreciar les diferències.

3.4.5.2 Educatiu: la tasca educativa de les escoles de música de cada societat està completament adaptada al seu propi context. Les escoles de música no estan subjectes a un currículum concret i són per tant versàtils, amb capacitat d'adaptar-se a les necessitats del seu entorn d'una forma moderna i lúdica. Des d'aquests centres educatius es dona resposta a tota classe d'alumnat, des de joves fins a adults.

3.4.5.3 Cultural: la promoció de la cultura musical valenciana és la principal raó de ser de cada societat musical. En aquestes s'articula la música de manera que és protagonitzada per totes les persones membres de la comunitat, siguen o no músics, ja que totes formen part en algun moment de les activitats que s'organitzen des de cada societat, bé com a públic, festers, músics, etc.

L'afició a la música de banda i el fet de ser persona membre d'una societat musical és una característica que forma part de la manera de ser del poble valencià, un fet que connecta amb les nostres formes de vida i que es transmet dins de l'entorn familiar o de la comunitat.

3.4.5.4 Artísticomusical: aquesta activitat es va iniciar de manera tradicional amb la banda com a principal agrupació; però, a poc a poc, van anar proliferant orquestres, grups corals, grups de càmera, grups de música moderna i tota classe de conjunts instrumentals.

Aquest fet ha provocat la difusió de repertori de corda, orquestral i coral en municipis on no disposaven d'alternatives per a conèixer aquest tipus de manifestacions artístiques.

4. Principals activitats que es duen a terme des de les societats musicals per a preservar el patrimoni musical valencià.

4.1. Activitats artístiques: actualment les societats musicals valencianes van molt més enllà de la banda com a única unitat artística i tenen, a més, altres agrupacions com orquestres, grups de cambra, *big bands*, corals, conjunts instrumentals diversos, etc. A més, moltes d'aquestes compten també de forma associada amb grups de teatre o dansa.

De les diferents activitats culturals que realitzen les societats musicals, cal destacar els concerts de les diferents unitats artístiques en les seues localitats d'origen, programes d'intercanvi amb altres municipis, participació en certàmens, participació en projectes europeus, organit-

dad y la presencia -tanto cuantitativa como cualitativa- de las mujeres a las sociedades musicales. Además, la FSMCV fue la primera entidad valenciana y la cuarta de todo el Estado Español en firmar voluntariamente la Carta por la Igualdad entre mujeres y hombres en los Artes Escénicas para promover la igualdad en todo el colectivo. La igualdad en el acceso a la formación de plantillas, incluso el predominio de mujeres en determinadas franjas de edad, junto a la presencia de las mujeres en lugares de liderazgo es un síntoma de este cambio de paradigma.

Una muestra de este hecho es la reciente dirección de la Joven Banda Sinfónica de la FSMCV durante la temporada 2015-2016 por Beatriz Fernández, primera mujer directora de esta agrupación; la creación en 2015 de la Banda Sinfónica del 8 de marzo (conocida como Banda de Mujeres), junto a otras medidas como la promoción del talento femenino en áreas como la dirección o la composición, la creación de decálogos de igualdad para implementar en todas las sociedades musicales y recientemente, la modificación de los Estatutos de la FSMCV para incluir entre los suyos hasta la promoción y el fomento de la igualdad de oportunidades entre hombres y mujeres.

3.4.5 Proyectos que llevan a término cada sociedad musical: ser miembro de una sociedad musical implica una forma de vivir y de ser que se plasma en la participación en actividades musicales, festivas, sociales, educativas y lúdicas por las cuales este participa activamente en la sociedad y en su entorno para beneficio de un interés general.

Cada sociedad musical tiene su sede social y en esta, se desarrollan actividades de diferentes características atendiendo a las propias particularidades y que engloba, generalmente, los siguientes ámbitos:

3.4.5.1 Social: las claves de la pervivencia de este movimiento se encuentran en la convivencia y en la cohesión social. Esta cohesión se consigue gracias que al si de una sociedad musical encontramos gente de distintas edades (intergeneracionalidad), diferente origen cultural, lengua, nacionalidad y capacidad (inclusión social), de distinta formación cultural y de entornos profesionales distintos. En ellas los músicos, la ciudadanía, aprenden convivir con otras personas, a trabajar de forma conjunta por un objetivo común y a apreciar las diferencias.

3.4.5.2 Educativo: la tarea educativa de las escuelas de música de cada sociedad está completamente adaptada a su propio contexto. Las escuelas de música no están sujetas a un currículum concreto y son por lo tanto versátiles, con capacidad de adaptarse a las necesidades del suyo en torno a una forma moderna y lúdica. Desde estos centros educativos se da respuesta a toda clase de alumnado, desde jóvenes hasta adultos.

3.4.5.3 Cultural: la promoción de la cultura musical valenciana es la principal razón de ser de cada sociedad musical. En ellas se articula la música de forma que esta es protagonizada por todas las personas miembros de la comunidad, sean o no músicos, puesto que todas forman parte en algún momento de las actividades que se organizan desde cada sociedad, bien como público, festeros, músicos, etc.

La afición a la música de banda y el hecho de ser persona miembro de una sociedad musical es una característica que forma parte de la forma de ser del pueblo valenciano, un hecho que conecta con nuestras formas de vida y que se transmite dentro del entorno familiar o de la comunidad.

3.4.5.4 Artístico-musical: esta actividad se inició de forma tradicional con la banda como principal agrupación, pero poco a poco, fueron proliferando orquestas, grupos corales, grupos de cámara, grupos de música moderna y toda clase de conjuntos instrumentales.

Este hecho ha provocado la difusión de repertorio de cuerda, orquestral y coral en municipios donde no disponían de alternativas para conocer este tipo de manifestaciones artísticas.

4. Principales actividades que se llevan a término desde las sociedades musicales para preservar el patrimonio musical valenciano.

4.1. Actividades artísticas: actualmente las sociedades musicales valencianas van mucho más allá de la banda como única unidad artística y tienen además, otras agrupaciones como orquestas, grupos de cámara, *big bands*, corales, conjuntos instrumentales diversos, etc. Además, muchas de ellas cuentan también de forma asociada con grupos de teatro o danza.

De entre las diferentes actividades culturales que realizan las sociedades musicales hay que destacar los conciertos de las diferentes unidades artísticas en sus localidades de origen, programas de intercambio con otros municipios, participación en certámenes, participación en

zació de festivals, etc. Si a les nombroses activitats de caire cultural que realitzen les societats musicals, afegim el seu caràcter voluntari i, de manera especial, la projecció que aquestes activitats tenen en la comunitat, obtenim una forta i estreta relació de cada societat musical amb la seua localitat, i aquestes societats musicals es converteixen, en nombroses ocasions, en ambaixadores i símbols de la seua comunitat.

4.2. Contribució a les festes: les societats musicals estan relacionades directament i estretament amb els costums i formes de vida del nostre poble, i estan presents en les festivitats i tradicions valencianes.

Les festes tradicionals del nostre territori estan estretament lligades a les bandes de música i, per extensió, al moviment associatiu musical valencià. Les festes de Moros i Cristians no poden entendre's sense les bandes de música que interpreten pasdobles, marxes mores o cristianes; o les Falles i les Fogueres sense música de banda al carrer, igual que altres tipus de festivitats on les cercaviles sempre estan acompanyades de bandes de música.

4.3. Activitat educativa: la funció de les escoles de música és apropar l'educació musical a totes les persones sense distinció d'edat, sexe, classe social o cultural. Les escoles de música de les societats musicals plantegen uns plans d'estudis oberts per a permetre aglutinar tota la diversitat de l'alumnat que atenen. Es tracta d'una educació no reglada de la música, fora dels estudis obligatoris, que proporciona un marge de llibertat que permet arribar a un ampli ventall generacional d'alumnat.

La xarxa d'escoles de música actual és la major concentració de centres musicals en un territori. Gràcies a les quals la població valenciana té accés a una formació artísticomusical que permet el desenvolupament integral de la persona a través de l'art.

4.4. Importància socioeconòmica: les societats musicals són un recurs de desenvolupament local. Mouen una important indústria cultural caracteritzada per un fort sentit col·lectiu de la pròpia identitat territorial.

5. *La Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana (FSMVCV)*

Malgrat la nombrosa existència de societats musicals en el territori valencià, les relacions entre les diverses entitats era pràcticament inexistente. No és fins ja avançat el segle XX que, atesa la seua importància social i cultural i el canvi que s'estava produint a Europa amb els moviments socials que van desembocar en el maig del 68, les persones dirigents de les societats musicals aprofiten els signes aperturistes que s'estaven produint.

Des del principi, l'aposta de l'entitat és generar participació social de les persones a través de la música i de les estructures que té associat el seu desenvolupament.

L'FSMVCV en 2018 va complir els seus primers 50 anys de vida, amb 547 societats musicals associades, que aglutinen 40.000 integrants, 60.000 alumnes i 200.000 persones associades.

proyectos europeos, organización de festivales, etc. Si a las numerosas actividades de cariz cultural que realizan las sociedades musicales les añadimos su carácter voluntario y, de forma especial, la proyección que estas actividades tienen en la comunidad, obtenemos una fuerte y estrecha relación de cada sociedad musical con su localidad, convirtiéndose estas sociedades musicales en numerosas ocasiones, en embajadoras y símbolos de su comunidad.

4.2. Contribución a las fiestas: las sociedades musicales están relacionadas directamente y estrechamente con las costumbres y formas de vida de nuestro pueblo, estando presentes en las festividades y tradiciones valencianas.

Las fiestas tradicionales de nuestro territorio están estrechamente ligadas a las bandas de música y, por extensión, al movimiento asociativo musical valenciano. Las fiestas de los Moros y Cristianos no pueden entenderse sin las bandas de música que interpretan pasodobles, marchas moras o cristianas; o las Fallas y las Hogueras sin música de banda a la calle, al igual que otros tipos de festividades donde los pasacalles siempre están acompañados de bandas de música.

4.3. Actividad educativa: la función de las escuelas de música es acercar la educación musical a todas las personas sin distinción de edad, sexo, clase social o cultural. Las escuelas de música de las sociedades musicales plantean unos planes de estudios abiertos para permitir aglutinar toda la diversidad del alumnado que atienden. Se trata de una educación no reglada de la música, fuera de los estudios obligatorios, que proporciona un margen de libertad que permite llegar a un amplio abanico generacional de alumnado.

La red de escuelas de música actual es la mayor concentración de centros musicales en un territorio. Gracias a ellas, la población valenciana tiene acceso a una formación artístico-musical que permite el desarrollo integral de la persona a través del arte.

4.4. Importancia socio-económica: las sociedades musicales son un recurso de desarrollo local. Mueven una importante industria cultural caracterizada por un fuerte sentido colectivo de la propia identidad territorial.

5. *La Federación de Sociedades Musicales de la Comunitat Valenciana (FSMVCV)*

A pesar de la numerosa existència de societats musicals en el territori valenciano, las relaciones entre las diversas entidades era prácticamente inexistente. No es hasta avanzado el siglo XX cuando, dada su importancia social y cultural y el cambio que se estaba produciendo en Europa con los movimientos sociales que desembocaron en mayo del 68, las personas dirigentes de las sociedades musicales aprovechan los signos aperturistas que se estaban produciendo.

Desde el principio la apuesta de la entidad es la de generar participación social de las personas a través de la música y de las estructuras que trae asociado su desarrollo.

La FSMVCV en 2018 cumple sus primeros 50 años de vida, con 547 sociedades musicales asociadas, que aglutinan a 40.000 integrantes, 60.000 alumnas y alumnos y 200.000 personas asociadas.